

יחיי

מאמרים ושיחות ממייך הגה"צ
רבי יצחק משה ארלנגר שליט"א

ויחיי יעקב בארץ מצרים (בראשית מ"ז כ"ח). בפרשת ויחי החלה גלות ישראל במצרים, גלות אשר קורא הדורות מראש אמר לאברהם אבינו "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם". הקב"ה סיבב הסיבות, סיבות מסיבות שונות שנעלמים מבינתנו עד שירדו אבותינו למצרים, ואח"כ קם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף שהתעמר בבני ישראל, כל זה הם סיבות שסיבב הקב"ה כדי שיהיו המאורעות כפי שחפץ בהנהגתו. והנה איתא מהמגיד מקאזניץ זי"ע "מראה האופנים ומעשיהם וגו' כאשר יהיה האופן בתוך האופן" (יחזקאל א' ט"ז) שהשגחת הבורא בעולם וגלגול הסיבות נרמז באופנים, שהוא אופן עגלה שמסתובב, ואמר יחזקאל הנביא "כאשר יהיה האופן בתוך האופן" פירוש שיש ב' מיני הנהגות וסיבובים שהקב"ה מנהיג בעולם, ישנו אופן שמכנה בשם "אריה" שהיא הנהגה קבועה מששת ימי בראשית שעלה ברצונו אך שיתגלגלו הסיבות בעולם ואותם אין ביד שום אדם לשנות. ובתוכו ישנו אופן שני של השגחה פרטית התלוי במעשי כל אדם ותלוי במעשי הצדיקים שבכוחם לשנות בבחינת צדיק גוזר והקב"ה מקיים, וכמו דאי' שהיה הטענה על נח שהיה עליו להתפלל על בני דורו ולהחזירם בתשובה, משום שזה היה מבחינת האופן השני שיש ביד הצדיק להשפיע עליו.

ובאמת אי אפשר לבוא לביטול אמיתי אל הבורא מתוך אהבה ויראה, כל זמן שהוא בתוך מערתו הקטנה וסבור שגדלות הבורא הוא רק על הנהגת המערה שהוא בה... כדי להיות בטל לגמרי, בטל רצונך מפני רצונו, צריכים להגדיל המוחין ולהעמיק בגדלות הבורא, אז תשרה בקרבו ההרגשה האמיתית שהוא אין ואפס ובטל בתכלית אל מול אור א"ס ב"ה, ופשוט שאי אפשר לבוא למעלה עליונה זו בלי לשחוט ולעקור את תאוות העולם שכל מציאותם הם פירוד וישות. אמנם עם כל הביטול השלם, צריכים לדעת גם את הכוחות הנעלים שקיבלו בני ישראל, אשר לכל אחד מאיתנו השפעה על כל העולמות העליונים והתחתונים, שהמשכת השפעה בעולמות כולם תלויים במעשינו.

אמנם מעשי השבטים, מכירת יוסף וירידת יעקב ובניו מצרימה, וגלות מצרים, אלו הם סודות הבריאה מן האופן הראשון שכך גזרה חכמתו, ואין בזה שום מקום לשאול או לבקש להבין על מה ומדוע, כמו שאין מבינים את עצם הבריאה שברא הבורא יש מאין, וכמאמר הנביא ישעיה "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאום ה', כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם" (ישעיה נ"ה ח' ט').

וגם כל אדם בעולם הפרטי שלו, יש לו בחייו ממאורעות שהם ניתנים לשינוי, מאורעות שנכתבים לו מן שמיא על פי מעשיו, ועליהם צייתה תורה להתפלל לפני השם, ולשנות ההנהגה לטובה ע"י תפילה ומעשים טובים. אמנם יש מהנהגת הבורא השייכת לאדם הפרטי שהם ממאורעות האופן הראשון והם אינם ניתנים לשינוי, משום שהם קשורים בסודות הבריאה בשרש נשמתו ובגלגוליו הקודמים ובסדר הבריאה מראשיתה עד סופה, ואם האדם קצר בדעתו, אינו יודע לקבל עליו הנהגת הבורא כפי שהוא בלב שלם, ולכן שמעו מפי צדיקים בעת שדיברו על המלחמה הנוראה שנאבדו בה נשמות ישראל לאין שיעור שאמרו "שתוק כך עלה במחשבה", שאינו ענין הניתן לביאור, כי אם כך עלה במחשבתו ית', ולא מחשבותי מחשבותיכם. כך מצינו בזה"ק מדרש רות (זוה"ח פ"ט ע"ב) רבי יודאי הוה קמיה דרבי עזריה בר סימאי והיה נבוך על מעשה עשרה הרוגי מלכות, ואחר דין ודברים שהיה ביניהם, "נפל על אנפוי רבי יודאי, ואדמוך, אחזו ליה בחלמיה האי קרא, "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך", נכנסת, סתום. מההוא יומא לא אשתעי בהאי, אלא הוה אמר, "מה יקר חסדך אלקים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון", ובצל כנפיך ממש, ולית למשתעי בבנוי דיליה, דהא חסד ה' ככולא אשתכח".

כך גם היום הזה, כל המאורעות שארעו לאבותינו עד עתה, וגלגולי הסיבות השייכים בכלליות לימי עקבתא דמשיחא של עתה, הלא את כל הצרות האלו, הן הצרות הרוחניות של כתות מפירי הברית שקמו במשך הדורות וביקשו להרוס הדת עד היום הזה, והן הצרות הגשמיות הנוראות שעברו על ישראל מאז ועד עתה, את כולם חזו אבותינו וביקש יעקב לגלותם לבניו, וגם הנביאים בהתנבאם על דורות אלו גילו כל זאת, והם עניינים השייכים לסודות הבריאה מבחינת האופן הראשון. וזה יסוד האמונה של כל אדם מישראל, אמונה תמימה בהנהגת הבורא בלי שום רצון להבין, ובלי שום נסיון לשנות דבר, משום שאנו 'אופן' אחד קטן בלבד בתוך הנהגת הבורא, וכמשל שכתב החובת הלבבות' לחינוק שנולד בין כותלי בית האסורים, כל חייו ידע להלל את המלך שהוא אדון בית הסוהר, עד שגילה אחד את אוזנו שהוא חי בעולם התווה שסבור שכל גדלות המלך הוא רק החדר הצר הזה שהוא אסור בו והאוכל ששולח לו מידי יום, הלא בחוץ ישנו עולם שלם של ערים ובני אדם וממלכה שלימה שהוא מולך עליהם... כך כל אדם חי לו במערה הקטנה שלו וסבור שהבורא הוא אדון המערה הזאת, בעיניו רואה רק אופן אחד מתוך הנהגה של מרכבה שלימה, והוא סבור שזה כל גדלות המלך הבורא שהוא מנהיג את האופן הקטן שלו, ולכן סבור שיכול לשאול ולהקשות ולבוא בטרוניה מדוע נעשה לו כך וכו', ובאמת צריכים לצאת מן המערה לראות בעין השכל את גדלות הבורא שהוא מנהיג ממלכה שלימה, מלוא כל הארץ כבודו, עולם עליון ותחתון וגלגלים ועולמות לאין מספר שהוא מולך עליהם ומחיה אותם, ומסבב כל הסיבות כרצונו, כשיראה האדם הקטן את עוצם גדלות הבורא ויבין את אפסיותו מול גדלות הבורא, אזי בושה תכסה פניו ולא יעלה על דעתו לשאול או לנסות להבין את דרכי ההנהגה העליונה, שהוא אינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף ואין לו שום דמיון כלל.

וגם משה רבינו מצינו כן בעלותו לקבל התורה מצא את רבי עקיבא שהקב"ה כותר לו כתרין לראשו, (מנחות כ"ט ע"ב) "אמר לפניו רבוננו של עולם הראיתי תורתו הראני שכרו, אמר לו חזור לאחורך, חזר לאחוריו ראה ששוקלין בשרו במקולין, אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה, א"ל שתוק כך עלה במחשבה". הנה אז הראה הקב"ה למשה רבינו את אופן ההנהגה של סוד הבריאה, "שתוק כך עלה במחשבה", כמו שאין מי שישגיג את עומק מכירת יוסף, כך אין מי שישגיג את טעם עשרה הרוגי מלכות, וכמו שאמר יוסף הצדיק בעצמו (בראשית נ' כ') "ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה".

ובאמת אם נתבונן את אשר עבר על ישראל בדור שלפני האחרון, שנהרגו מליונים מאחינו בני ישראל במיתות משונות, ביניהם צדיקים וחסידים אנשי מעלה, וגם הנותרים נעקרו ממושבם וכל העולם תווה ובוהו, וקודם לזה כמה פוגרומים והריגות ורציחות היו, ואחרי הימים ההם נבנה כלל ישראל מחדש, והיה נדמה שיצאו ישראל מן המלחמה כמו שיצאו מצרים וכבר תהיה הגאולה השלימה, אמנם בעוונותינו לא זכינו, ושוב אנו עסוקים במלחמת היצר, בנסיונות קשים ומרים מהם מבחירה ומהם בלא בחירה, שהלא רבי מתיא בן חרש כשבא לו נסיון במראה עיניו, נטל מסמרות ברזל וסימא את עיניו, ואילו בזמנינו האם נוכל לספור את מספר הנסיונות של רבי מתיא בן חרש שעובר על כל בחור ואברך מידי יום ביומו... ונסיונות כלי המשחית שמתרבים והולכים בעולם ומקיפים את כל חיינו, עם כפירה וניבול פה בכל מקום, ומבקשי השם זועקים בדם ליבם על מה זאת, מדוע אין מניחים אותנו מן השמים לעבוד את השם מתוך קדושה וטהרה כפי שאבתה נפשינו, רק דוחקים אותנו לתוך נסיונות שנראה שאין לנו עליהם שליטה כלל, ועל כולנה

בלבולי הדעת שסובלים כולנו אנשי הדור הזה. אך גם על זה התשובה היא "שתוק כך עלה מחשבה", שאלו ימי עקבתא דמשיחא ימי הרת עולם של התיקון העתידי לבוא במהרה, ואנו את אשר ניתן לנו מן השמים לעשות, נעשה, ואם מן השמים ביקשו לתת לנו מלחמה כבידה, מוכרחים אנו לנהל את המלחמה ולא להרים ידיים.

וכבר שאל מהרה"ו לאריז"ל איך יתכן שיבוא משיח לדור שלנו ולא לדור של תנאים ואמוראים, והביא דוגמא ששאלו לרבי ישמעאל כהן גדול מה נעשה בהיכל השישי ברקיע, והשיב לשאלו את רבי נחוניא בן הקנה, אמרו לו שרבי נחוניא דבוק בעולמות של מעלה וא"א לדבר עמו, נתן להן רבי ישמעאל כה"ג עצה, ליטול חתיכת צמר שיש בו בקושי שיעור של בגד, ולגנוע בבגד טמא אשר צ"ט דיעות מטהרין ורק דיעה אחת מטמאה, כלומר בגד שכמעט אינו בגד וטומאה שכמעט אינה טומאה, ולמלאות הבגד בשמן אפרסמון ולהניח על ברכיו של רבי נחוניא בן הקנה. כיון שעשו כך מיד פטרוהו מכסא הכבוד והתעורר רבי נחוניא מדבקותו, שהיה רבי נחוניא באמצע נבואה שלמעלה, ומחמת ספק טומאה וספק בגד כבר פטרוהו מכסא הכבוד. ואיך יתכן שדור עם שרפי מעלה כאלו למעלה מהשגתינו לא בא משיח אצלם, ואילו אנו אנשים קטנים ופשוטים נקבל פני משיח. והשיבו האריז"ל, שבזמנינו מעט העבודה שאנו עושים, שקול למעלה כנגד העבודה שלהם, מה שאין הפה יכול לדבר. וביאור הדבר הוא שאנו אחרי כ"כ הרבה דורות של מניעות וצער, כולנו שבורים ודווים ברוח נכאה מלעבוד את השם בלב שלם, ובכל זאת מתגברים לעבוד את השם ממקום שאנו נמצאים בו בלי להקשות כלפי מעלה, רק מתוך התחזקות באמונה וביטחון, עבודה כזו גדולה למעלה כעבודתם של ראשונים.

ועתה באים ימי השובב"ים בהם ניתנה לנו כח להשיב אבדה לבעליה, לקבץ נידחים ולהשיב נפזרים אל מקור הקדושה כדי לקרב העולם לתיקונו לביאת משיח צדקינו, שכל אחד מאיתנו אחוז בעצמיות הבורא גם במצב הנמוך שהוא נמצא בו, ואפילו שנכשל ונפל לאן שנפל ועוברים עליו בלבולים, על עת כזאת דייקא קיבץ יעקב אבינו את בניו ואמר להם "האספו ואגידה לכם את יקרא אתכם באחרית הימים" (בראשית מ"ט א'). שנתן להם עצה לאחרית הימים להיות מתאספים בחבורות קדושות אשר איש את רעהו יאמר חזק בתוספת קדושה מנשמה אחת לרעותה, אשר ע"כ תיקנו תלמידי הבעש"ט הקדוש להתאסף בחבורה בעידן רעוא דרעוין להיות מיטהרים ב"מקוה, ישראל, והוי"ה", להתחזק יחדיו עוד ועוד, עד שנוכה לצאת מכל המצרים, וכמו שהיה במחיצת קדשו של הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע שישב פעם בדבקות גדולה בעידן רעוא במחיצת החוסים בצילו, ואחד היושבים שם החל פתאום לחשב חשבון נפשו עד שהחלו עיניו יורדות מים, ואט אט אחז רוח התשובה בכל הנוכחים והיו יושבים כולם ומזילים דמעות כמים מקרבת אלוקים ותשובה שלימה, הנה זה דבר שיכול להתהוות רק כשעובדים את ה' בחבורה, בחבורת של עובדי ה' ומבקשי השמים להיות נכלל עמהם, ואז יוכלו לכלול עמהם גם נשמות ישראל של"ע אבדו הדרך ונשמות דאזלין ערטילאין, לכלול כולם בתהעוררות לשוב אל ה', עד שיתגללו עלינו רחמים רבים ובקרב במהרה בימינו יהיה פקוד פקדתי וירד בית המקדש של אש "ואני אהיה לה חומת אש סביב" בב"א.

(רעוא דרעוין פרשת ויחי תשפ"ג)

מילין יקירין

לקראת מסע ההשתטחות על ציון מרן הבעש"ט הקדוש הבעל"ט.

אחד היסודות הכי גדולים שגילה הבעל שם טוב הק', הוא מה שפעל מופתים כחול הים, אף שיש שחושבים שמופתים אינם 'חסידות', אבל האמת שהבעש"ט גילה שצדיק גוזר והקב"ה מקיים, ופעל מופתים שלא נשמעו מימות רבי חנינא בן דוסא וחוני המעגל ורבי שמעון בר יוחאי, שהרבש"ע ישמע לקול איש ויגזור אומר ויקם, ובזה פתח דרך חדשה וגילה שאנו קרובים באמת להייליגן בורא והננו קשורים בו וממש אחד עמו. וזה עתה ממש קודם הנסיעה הראה לי הגה"צ רבי אהרן מרדכי רוטנער מעשה שמצא בספר ישן מפי בעל המעשה, שפעם יצא הבעל שם טוב הקדוש את העיר ופתאום נשמע קול עצי היער בתנועתם והורה לעצור העגלה ועמד להקשיב אל

האילנות ותיכף הורה לשוב אל העיר כי האילנות מספרים ששכחו משהו בבית, ובוודאי היהודים שהיו שם לא האמינו למראה עיניהם שגם בדורות כאלו חיים אנשים שבקייאם בשיחת אילנות, וזה היה הגילוי הנורא, שיעמוד ילוד אישה וידבר על העצים ועל האבנים וידע את כל הווה ויצפה מסוף העולם ועד סופו, ובזה פקח את עיני הבריות לראות, אז סאיו דא א באשפער אויף די וועלט, און די וועלט איז נישט קיין הפקר, והיה גוזר שהעקרה תלד בנים והשי"ת שינה סדרי בראשית וילדה העקרה, וגזר על המת שיחיה ופתאום ננער מעפרו וקם על רגליו, ופקפק את הרקיע והוריד טל ומטר, עד שנראה בראיה חושית שכל הטבע הוא עבד לעבדי ה'. ולראות בחוש, זהו דבר אחר לגמרי לגמרי, דבר נפלא ונורא עד מאוד...

מספרים מעשה מההיליגער רבי ר' אלימלך וההייליגער רבי ר' זושא, חמדת לבבנו, חמדת לבבנו, שביקשו לנסוע לדייטשלאנד (גרמניה) אחר שנכנס בה רוח ההשכלה שהיא המנגד הגמור של איש ישראל כנועד וכו', ואמרו להפוך את המדינה על קרבה וכרעיה באותות ובמופתים נוראים, כי מופת אחד מבטל ברגע את כל ההשכלות, שכן המפתח של כל ההשכלות הוא לשחוק מן המופתים והפשטות והתמימות וגילוי אורו של משיח, והס"מ הזוהרים שבאם לא יסוגו יעזוב את כל העולם וייקח עצמו רק אליהם, ולא נבהלו מפניו, ואז איים עליהם שיעשה מכל העולם חסידים, ומזה כבר נבהלו מאוד וחזרו על עקבותיהם באישון לילה, והיה זה ממש במקום איפה שהיה אחר כך אושוויץ.

ודיברתי פעם אודות המעשה עם מורי ורבי הראחמיסטריווקער רבי זכורנו לברכה, ואמר לי: אבער ער האט פארט געמאכט אלע פאר חסידים! ונתערב תבן כבר ונעשה בלבול דעת גדול ר"ל, כי לקחו השכלות ורעיונות של השכלות ודברים שעוקרים מהשורש את כל האמונה התמימה ופשטות העבודה, ומוציאים לאור בשם "חסידות", וכל כך גדלה החוצפה של הסט"א, שלא די שהורס ומחריב, אלא שעוד בא בשם חסידות.

ובזה אשיב לכל מי ששואל למה נוסעים אנו אל קברי הצדיקים אשר בארץ העמים: אנו נוסעים פשוט לחדש כנשר נעורינו! כי כל יום שחיים בעולם, נדבק בנפש מן ההשכלה הארורה שהיא היפך האמונה הפשוטה והתמימה בתכלית הפשטות והתמימות, ובכן נוסעים אנו אל רבותינו החיים, דער לעבעדיגער בעל שם טוב הקדוש, אשר אמרו חז"ל יעקב אבינו לא מת, ורבי ישראל בעל שם אור האורות, נר ישראל לא יכבה! הוא חי ממש. אף שאין רואים ואין שומעים ומוציאים רק ציון, הלא מוצאים אנו אז בהלוך ירמיהו על קברי האבות, גם עצמות חביבות, מה אתם שוככות?! ובכן רוצים אנו לבוא אל הציון ולזעוק: רבינו קודש הקדושים! שטיי אויף! כלל ישראל מחכים, איננו מסוגלים עוד! אנו חיים בדור מבולבל לגמרי, דור אשר מצד אחד רואים בו התגלות נוראה, תורה כחול היום, מצוות ומעש"ט כחול היום, וצדקות שאינני יודע אם נשמעו או נראו מימות נקדימון בן גוריון וכן יציאת הכסת וכלבא שבוע, אבל הנקודה הפנימית של "כי מלאה הארץ דעה את ה'", הדעת והאמונה התמימה, שתהיה הדעת גנוזה באמונה בלי שום פגם וכמו שנתנה השי"ת, זה נחשך ונסתם מן הלבבות...

(שיחה על אם הדרך למעוזבו כסליו תשע"ב)

אנפין חדתי

וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אתו ויישם בארון במצרים (בראשית נ' כ"ו). כתיב בפרשתן (מ"ה כ"ה) "ברכת אביך גברו על ברכת הורי עד תאות גבעת עולם תהיין לראש יוסף", שכל שפע שמות הקודש של עשר ספירות, נמשכים ע"י המידות ליסוד צדיק, והיינו "ברכות אביך" פי' ברכות הקב"ה, "גברו על ברכות הוריי" שהם חסד וגבורה, כלומר שנמשכו לו שפע השמות שלמעלה מהם היינו חב"ד ולמעלה מהם, "עד תאות גבעת עולם" היינו המשכת השפע למטה במידות המכונים עולם, ושם נעשים ל"ראש יוסף" שנכללים ביסוד, והוא נותנם למלכות. לכן במיתת יוסף הצדיק המשיך כל השמות עם שפע שלהם למלכות קדישא שנקראת "ארון" כידוע. וזהו וימת יוסף גימ ברית יסוד צדיק, ויחנטו אתו גימ מלכות, היינו יחוד יסו"מ, וימת יוסף בן מאה ועשר שנים עם האותיות גימ' שמות כל העשר ספירות הלא המה אה"י, י"ה, הוי"ה בניקוד אלקים, א"ל, אלוקים, הוי"ה, הוי"ה צבאו"ת, אלקים צבאו"ת, שד"י, אדנ"י עם הי"ב כוללים. ומרכבת השכינה הזאת הכוללת כל הקומה השלימה, עליה נאמר "ויישם בארון" היא מלכות, במצרים, שכשירדו לגלות ירדה שכינה עמהם.